

TELEGRAFUL ROMAN.

Apare Marția, Joia și Sâmbăta.

ABONAMENTUL.

Pentru Sibiu pe an 14 C., 6 luni 7 C., 3 luni 3 C. 50 fl.
Pentru morarhie pe an 16 C., 6 luni 8 C., 3 luni 4 C.
Pentru străinătate pe an 24 C., 6 luni 12 C., 3 luni 6 C.

Abonamentele și inserțiunile

să se adreseze Administrației tipografiei arhidiecezane, Sibiu, str. măcelarilor 45.

Correspondențele

să se adreseze Redacției „Telegrafului Român”, strada măcelarilor nr. 45.
Epistole nefrancate se refuză. Articoli nepublicați nu se înapoiază.

INSERTIUNILE.

Pentru odată 14 fl., — de două ori 24 fl., — de trei ori 30 fl.,
rândul cu litere garmond.

Semne bune.

Sibiu, 18 Martie n.

Cel ce urmărește cu atențiune evoluțiunile politice dela noi, sigur că a observat în timpul din urmă o schimbare oarecare în dispozițiile, atât ale politicianilor maghiari, cât și ale cercurilor conducătoare naționaliste, ale deputaților naționaliști din dieta țării.

Nu e tocmai mult, decând ori ce manifestatie din partea deputaților naționaliști provoca iritațiune, su-părare și indignare la politicianii maghiari din sfatul țării, neobicinuiți până aci cu atingerea unor coarde neplăcute pentru ei, din ce apoi se năceau apostrofări vătămătoare, și chiar insultătoare, aruncate fără so-cotință la adresa acestor deputați, ba de multe ori chiar și la adresa celor ce i-au trimis în dietă, la adresa naționalităților maghiare din patrie.

Cu părere de bine vedem însă, că de o vreme încoace nu se mai aud astfel de apostrofări, supără-cioase și pentru cei ce le aud, și pentru cei ce le cetesc, ca: „trădă-tori de patrie”, „iredentiști”, „daco-români”, etc.

Ne cade bine mai ales faptul, că însuși ministrul de interne, con-tele *Andrássy*, care amenințase cu urmărire pe toți conducătorii po-poarelor nemaghiare din țară, astăzi admite un lucru, până aci negat, anume, că „*deputații naționaliști poartă lupta în interesul poporului lor*,” pe când până aci părerea celor dela guvern era, că guvernul, căutând să asigure interesele națiunii întregi, în care se cuprind și naționalitățile, de sine înțeles, că grijește și de in-teresele acestora, iar deputații na-ționaliști nu au nici un rost în dietă, căci ca agenți ai „iredentei” daco-române, ei poartă lupta parlamen-tară numai pentru interese particu-

lare, cari nu sunt ale popoarelor reprezentate prin ei.

S'a făcut deci un mare progres. S'a făcut primul pas, ca să zicem așa, pe calea care negreșit că va duce la înțelegere. Unde mai pui apoi, că politicieni maghiari de greu-tate din dieta țării, ca *Polonyi*, *Csé-pány Géza*, baronul *Thorockay Vik-tor* și *Benedek János*, — mai ales acești doi din urmă, ale căror vor-biri le publicăm mai la vale, — ro-stesc în dietă cuvântări în chestia naționalităților, ca și cari de pe vre-mea lui *Eötvös*, *Deák* și *Irányi* nu s'au mai auzit în parlamentul ungu-resc. Toți recunosc, că da, au na-ționalitățile nemaghiare motive de a fi nemulțamite, și au gravamine îndreptățite. Toți recunosc, că da, politica maghiară de până acuma nu a fost, nici dreaptă, nici echi-tabilă față de naționalități, și prin urmare n'a fost nici corăspunză-toare intereselor patriei, ai cărei fii sunt și cei de limbi nemaghiare.

Tot așa s'a cam schimbat to-nul și în presa maghiară. Putem să cetim zi de zi articole scrise în ton su-prinzător de conciliant, apreciind-use în ele cu moderațiune și cal-mitate năsuințele noastre, și consta-tându-se, că situația politică e într-u adevăr netolerabilă, și că schimba-rea direcțiunii politice față de na-ționalități se impune.

Nu mai puțin îmbucurător este apoi pe de altă parte faptul, care asemenea nu a putut să rămână neobservat de cei ce urmăresc cu băgare de seamă mersul lucrurilor dela noi, că s'a făcut schimbare și în tonul folosit mai nainte de de-putații nostri naționaliști în dietă, cari acum, în contrast laudabil cu ținută de mai înainte a unora din-tre ei, caută să nimerească tonul potrivit pentru a deschide calea pe seama apropierii și a înțelegerii. Cu laudă trebuie să constatăm, că în urma praxeii și a școalei prin care au trecut, să feresc acum de pro-

vocări, de esagerări supărăcioase și de recriminări vătămătoare, ci toți cu tact și moderațiune accen-tuiază necesitatea apropierii și a e-galizării de contraste, invocând mo-tive patriotice, prin ce contribuiesc foarte mult la delăturarea odiu-lui și a bănuiei, — cea mai mare pedecă pusă în calea apropierii.

Dacă e să ne dăm seama des-pre motivele acestei schimbări în bine, credem că nu greșim când meritul îl atribuim celorce au luat inițiativa mișcării de pace la noi, și cari între împrejurări atât de grele s'au pus în fața torentului dușmănos și au avut curajul să-și ridice glasul în interesul păcii și al apropierii. Față de publicul ma-ghiar deci, atât de schimbat, sigur că și-a câștigat un merit mare „*Ar-gus*” cu broșura sa, al cărei cuprins cetitorii nostri îl cunosc acum în-treg și sunt în măsură ași croi ju-decata asupra lui. În broșura acea-sta, orice părere să aibă unii ori alții despre ea, multe adevăruri crude s'au spus Maghiarilor și s'au sbiciuit în ea în mod energic și ne-cruțător, dar totodată cu tact și bună voință, toate păcatele și gre-șelile politicianilor maghiari față de naționalități. La mulți dintre Ma-ghiari li-se vor fi deschis deci ochii și acum vor vedea în adevărata sa realitate prezentul, dar mai ales vii-torul, și mulți dintre ei vor începe se înțelegea, că chestia de naționa-lități dela noi, — cum spunea baronul *Thorockay* în dietă, — trebuie bine studiată întâiu, înainte de a-și spune cineva cuvântul asupra ei.

Efectul surprinzător al acestei broșuri îl constată de altcum chiar și presa șovinistă maghiară, apre-ciind în mod obiectiv și aproape binevoitor adevărurile atât de amare espuse pe înțelesul tuturor în bro-șura lui „*Argus*”. E evident deci, că *impăciunitorii*, cari s'au folosit și de coloanele ziarului nostru pentru răspândirea ideilor lor, nu au să-

vârșit totuși lucru de prisos, cum credeau unii dintre noi, ci chiar lu-cru bun și folositor, ale cărui efecte, firește, că nu se pot simți la mo-ment; dar sămânța aruncată, bună fiind, sigur că va aduce roade, mai curând ori mai târziu, spre binele țării și al neamului. Se nu uităm, că de decenii numai ne dușmănim, ne apostrofăm, ne calumniem și ne suspiciunăm unii pe alții. O situa-ție atât de grea și atât de stricată nu se poate schimba deci într'o zi, dupăce știut este, că e cu mult mai greu a drege ceva, decât a strica, a ruina. Semnele însă ne arată, că se dorește o schimbare, o îndrep-tare. Cu bună voință din ambele părți apoi ea se și poate face, și să sperăm, că se va și face.

Apărarea naționalităților.

Trei deputați maghiari au luat cu-vântul în dietă, săptămâna trecută, pen-tru a apăra naționalitățile nemaghiare, și mai ales pe noi, Românii, în contra șovi-nizmului maghiar, anume: *Csepány Géza*, baronul *Thorockay Viktor* și *Benedek János*. Dăm din vorbirile acestor doi din urmă părțile, cari se refer la chestia naționali-tăților, după cum urmează.

Baronul *Thorockay Viktor* a spus în ședința de Joi, cu privire la chestia ro-mână, următoarele:

Thorockay: „Al doilea grup de care guvernul și majoritatea lui se teme așa de mult e partidul naționalităților. Poate că na mă veți dojeni, dar datoria mea e să declar și să protestez, că d-voastră tim-brati — așa zicând, fără orice judecată — naționalitățile, cari de aproape 1000 de ani trăiesc în țara aceasta — de dușmani ai nostri! Cei cari spun, că naționalitățile sunt dușmanii noștri, nu cunosc chestia naționalităților. Eu nu afirm, că nu vor fi și între naționalități destui oameni, cari nutresc sentimente dușmănoase față de rassa maghiară.

Zokarias: Și noi numai asta o spu-nem!

Thorockay V.: ...dar în general, na-ționalitățile sunt cele mai așezate și lo-cuesc această țară alături de Maghiari în cea mai mare pace și bunăînțelegere.

Nagy Gy.: Agitatorii sunt de vină!

FOIȘOARĂ.

Naționalitățile din Ungaria în lumina istoriei.

De Dr. I. L. Piș.

(Fine.)

O poziție identică ca aceea a Bana-tului-Severinului avea și comitatul Hune-doarei, din colțul vestic al Transilvaniei, care număra numai trei districte romă-nești: Hunedoara, Deva și Hațegul, căci și aici reprezentanța o formau nobilii *Ke-nesii* și seniores *Olachii*. Din contră, în celelalte părți ale Transilvaniei, precum și în țara vecină cu Transilvania, de din-coace de Tisa, găsim numai o constituție de sate cu *Kneji* ca judecători. De oarece însă se găsește acolo chiar până astăzi nobilime românească și care nobili romă-nește și astăzi se numesc boeri, trebuie că pe vremea aceea conștiința națională ro-mânească era bine reprezentată în nobili-mea aceea. E caracteristic pentru toți Românii din Ungaria, că Românii își plă-teau dările după un sistem de dare ro-mânească — quinquagesima — adică oiaia a cincizece. De altfel întocmai ca și Ca-strenses după constituția cetăților erau li-beri, obligați numai la serviciul de răs-

boiu. Ca religione Românii erau greco-orientali, la început cu serviciul divin slav, din secolul al XVII-lea începând cu ser-viciul divin românesc. Episcopii lor își aveau reședința în mănăstirile românești, a căror urme se găsesc până astăzi în Transilvania.

Acestea erau cele patru naționali-tăți, cari trăiau în Ungaria după dreptul și obiceiurile lor strămoșești. Pe lângă acestea mai era o populație, care-și avea autonomia și organizația sa, pe basa pri-vilegiilor regale. Numim în șirul întâiu coloniile germane, cari și ele locuesc în ținuturi compacte, după cum e confiniul dela granița Austriei-de jos, cele 24 de ci-vitates *Zipsiensis*, cu cetatea *Zips*ului în frunte și cu comitele de *Zips* ca repre-sentant, apoi cele septem sedes *saxonicae* nec nec non duo, cum terra *brassoviensi* et *bistriciensis*, cu *Sibiul*, ca loc principal și cu comitele săsesc de *Sibiul* în frunte, cele 7 orașe de munte din slovacime, *Ca-șovia* cu orașele de munte, etc. Tot ase-menea aveau și *Cumanii* și *Secuii* o organi-zație și autonomie națională, ba chiar și *Țigani*, cari au venit cei mai târziu, aveau un privilegiu de la regele *Sigismund* din anul 1408, care le garanta deplină auto-nomie.

Din toate aceste iese limpede la i-veală, că în Ungaria cea veche domnea o libertate bazată pe dreptul consvetudin-ar național, precum și pe autonomia na-

țională, garantată prin privilegii, o liber-tate, ca în nici o altă țară din Europa. Ungaria cea veche a fost țara libertății, atât în ce privește viața de sine stătă-toare națională, cât și libertatea gândirii și a conștiinței, cu toate multele fre-cări politice, încercături și revoluțiuni, a căror cauză era de obicei tocmai neres-pectarea acestei libertăți.

Ungaria de astăzi este opera înțelep-ciunii de guvernare vieneză. Pentruca să se salveze aparența titlului de rege un-gar pe timpul ocupațiunii turcești, și pe aceasta să-și bazeze dreptul de revinde-care (recăștigare) a părților desmembrate, s'a negat ființa adevărată a statului com-pus din diferite stătuțe și s'a introdus sistemul dominațiunii nobilimei maghiare, care a fost cauza principală a disolvării imperiului, pe teritorii, cari până în tim-pul acesta au știut să se împotrivescă tocmai dominațiunii acestei nobilimi. Anti-reformațiunea, precum și introducerea cu forța a uniunii au făcut mare rău, pen-trucă, prin ruperea împotrivirii a fost ruptă și puterea individualității naționale. În învălmășala produsă, cetățile din țară, până atunci zidul de apărare al consti-tuției cetăților, ajunseră în proprietatea privată, ear patenta urbarială sancționă supunerea și datoria de robotă chiar și pentru populațiunea liberă a *Castrenzilor*. Când apoi epoca lui *Napoleon* deșteptă puterile naționale la viață nouă, la leagă-nul ființei naționale redeșteptate ungare,

sau mai bine zis maghiare, stătea un archi-duce, care ființa națională giugiulită și protejată apucase mult înaintea celorlalte naționalități ale Ungariei și nu zăbovi să folosească noua situație pentru interesul și scopul propriu. La 1848 Viena fu sur-prinsă pe neașteptate și pe baza consti-tuției revoluționare *Ludovic Kossuth*, a căru tată era de origine dintr'un sat no-bilitar slovacesc *Kosuty*, împinse lucrurile până la decretul dela *Dobrițin*.

Când apoi după înfrângerea dela *Și-ria* (*Vilagos*), ministrul *Bach* reluă împăr-țirea veche teritorială, lipseau doi factori importanți: baza pentru rezistența teri-toriilor naționale, dar lipsea și mâna no-rocoasă, care ar fi putut să intervieve di-baciu și astfel experimental întreg decăzu într'o încercare de germanizare imaginară, urată de toate partidele. Astfel lucrurile ajunseră la noua capitulațiune înaintea lui *Deák* și se porniră spre povârniș. Viena cedă terenul pas de pas și pas de pas stă-pânitorii maghiari meraseră înainte, în asu-prirea naționalităților. Astăzi e degradată chiar și sfânta biserică a lui *Dumnezeu* la un simplu mijloc de maghiarizare.

Odinioară proverbul: *Extra Hungariam non est vita et si est vita, non est ita* era adevăr. Astăzi atmosfera din Ungaria e în-cărcată de ură și teroare națională.

Dr. V. Lucaci: Dă, agitatorii maghiari!

Thorockay V.: Am avut prilej să studiez naționalitățile și chestiunea națională mai bine decât poate, oricare dintre d-voastră. Mai ales poporul Român e unul dintre cele mai bune și blânde popoare.

Pozgay Miklos: A dovedit-o în 1848.

Thorockay V.: Și în 1848, dacă în locul poporului român ar fi fost poporul maghiar, mai războinic și pornit, cred că rezultatul ar fi fost mai trist decât a fost. (Măsurare în stânga). Înțeleg, că dacă poporul român agitat, având preponderanța numerică în Ardeal, ar fi procedat cu tăria de care ar fi fost capabil, ar fi putut săvârși pustiiri mai mari în sânul maghiarimei, decât, durere! — a săvârșit. (Zgomot.)

Zakarias I.: Să-ți fie rușine! Renegi maghiarimea. (Zgomot.)

Thorockay V.: Nu-ți sări din piele, dle deputat. Și eu sunt un Maghiar chiar așa de bun ca și dl deputat și voi rămâne și pe viitor. Sunt o miie de ani de când familia mea locuiește în această patrie, dar încă nu s'a ivit din sânul ei vre-un trădător.

Zakarias I.: Ești nevrednic de străbunii tăi!

Molnar I.: Și tu ești nevrednic! Ai ridicat cvota! Bătrânul Zakarias n'ar fi votat urcarea cvotei! (Ilaritate generală.)

Thorockay V.: Eu, domnilor, nu sunt de părerea, că naționalitățile trebuie timbrate cu orice preț de dușmani ai noștri. Firește, nu se poate tăgădui, că există pe terenul acesta anumite veleități, anumite utopii și aspirații centrifugale, aceste însă trebuie tratate conform naturii lor. Nu e corect să le timbrăm numai decât de dușmani ai țării. (Aprobări în stânga.)

Zakarias I.: Nici n'a afirmat-o nimeni!

Thorockay V.: Dați-mi voe, domnilor. Există vre-un stat locuit de mai multe naționalități, în care nu există o chestie a naționalităților? Eu din întâmplare am călătorit prin Europa întreagă și am studiat aceste chestiuni. (S'auzim!) Așa spre pildă nici ideile n'am avut despre ura dintre Englezi și Irlandezi, deși vorbesc aceeași limbă! Sau, poate Rușii și Polonii — slavi amândoi — se iubesc? Sau Prusiacii și Polonii? Sau ca să nu mergem prea departe, iată Austria: Slavii, Nemții și Italienii se iubesc așa de mult, încât stau să se mănânce. Anumite chestiuni nu e bine să le privim prin microscop, căci exagerăm astfel gravitatea unei situații, care cu o leacă de bunăvoință și cu o politică cumpănită, ușor ar putea fi asanată!

Eu afirm, că într-o cât se poate, chestiunea naționalităților trebuie eliminată și trebuie să facem pace cu orice preț (zgomot), firește, fără ca statul ungar și unitatea națiunii ungare să sufere cea mai mică știrbire. Față de naționalități, putem să observăm o atitudine, care că nu le jignească nici pe ele, căci nu ele ne sunt dușmani, avem noi alți dușmani mai puternici (aprobări în stânga). Dușmanii noștri adevărați sunt Austria și Viena!

Pot să afirm, și e rușine, că abia găsești în Ungaria politician, care să cunoască chestia naționalităților! De vină e guvernul și societatea, care nu s'a interesat de ea (aprobări). Dela 1867 încoace numai baronul Bánffy a încercat să rezolve chestia naționalităților — după metoda lui. A înființat secția naționalităților, chemată să studieze această chestiune. A amestecat însă chestia aceasta și în chestii electorale, și sfârșitul a fost, că secția s'a desființat. Eu îl rog pe dl ministru de interne, a cărui chemare e să se ocupe cu această chestiune și în care văd multă bunăvoință (ilaritate), să dea o deosebită atențiune acestei chestiuni, să crească politicieni, cari să studieze chestia, căci numai așa se poate rezolvi. (Zgomot. Vociferări.)

Da, are dreptate domnul intrerupător, în Ungaria toți cred, că cunosc chestia naționalităților, și aceasta e greșala. Eu cunosc mulți, cari în viața lor n'au văzut Român viu, și cu toate acestea, venind în parlament, se cred că nu e nimeni, care să cunoască chestia naționalităților atât de temeinic ca și ei. (Aprobări în centru). Așa putea să spun multe adevăruri crude, dar nu le spun, fiindcă m'ar timbra numai decât de trădător de patrie. Sunt însă convins, că va veni timpul, când îmi veți da dreptate.

Chestia naționalităților nu e una și aceeași în cei-i privește pe Români, Slovaci, Sârbi, etc. În ce privește Românii, eu am curajul să declar, că nu aprob, că în școală copii de țărani sunt siliți să învețe... (Zgomot):

Prez.: Rog pe dl deputat să revină la chestie.

Thorockay: Rog camera să-mi dea voie să mă ocup și cu altă chestiune.

Justh: (consultă camera. Majoritatea e în contra cererii). Camera nu ți-a învins cererea.

Thorockay: Mă supun, dar nu eu am pierdut, ci cei cari n'au voit să mă asculte. Voi fi scurt.

Tratează apoi chestia votului universal și chemat din nou la chestie, termină cu declarația, că nu primește proiectul.

Iar deputatul Benedek Iános a vorbit Vineri următoarele:

Benedek Iános: „Unul dintre argumentele mai puternice, care se invocă în sprîjinul revizuirii, e fantoma naționalităților. (S'auzim! S'auzim!) Eu cred, că trecutul meu, activitatea mea publică, mă scutește de datorita de a protesta împotriva unei eventuale acuze, că nu sunt patriot. Eu îmi iubesc patria și națiunea mai mult decât oricare altă națiune din lume, deși mă însușesc pentru ideile mari și sfinte ale omenirii, și deși sunt numai membrul unei singure națiuni, al națiunii maghiare, sunt și un atom al totalității popoarelor și națiunilor, un strop în marea omenirii.

Domnilor deputați, atât în calitate de cetățean al lumii, cât și în calitate de fiu credincios al națiunii, mă doare adânc, când văd, că d-voastră voțiți să ni-i prezentați pe frații noștri, cu cari, în cursul alor 1000 de ani am suferit împreună, am luptat împreună între multe desamăgiri — căci și între frați se întâmplă desamăgiri — dar între frați buni sfârșitul e întotdeauna împăcarea (aprobări în centru), repet, mă doare adânc, dacă ne prezentați naționalitățile drept dușmani ai noștri și vorbiți despre ele într'un ton, care — după discursurile lor parlamentare, la nivelul înalt, rostite la chestia dela ordinea zilei — nici de cum nu e îndreptățit.

Eu, domnilor, nu vreau să mă linguesc înaintea naționalităților. Nici acum nu sunt solidar cu ei în lupta împotriva revizuirii, căci eu am fost și sunt solidar în lupta națională cu cei cari mărturisesc programul independenței și 48-ist și numai cu aceia mă duc alături. (Aprobări). Dar, domnilor, când lupt pentru drepturile mele, nu pot să rămân indiferent pentru drepturile cerute de alții, pentru că fără să țin seamă și de aceste drepturi nici eu nu pot să sper să-mi câștig titlul pentru respectarea drepturilor mele. (Aprobări în centru.)

Dacă dorim, ca toți să fim copii iubitori de-o potrivă ai dulcii noastre mame comune, ai patriei ungare, nu e permis să ne referim aici la naționalități ca la o fantomă înspăimântătoare. Atunci firește, și naționalităților — cari sunt și ele cetățeni egali îndrituiți cu noi ai acestei patrii — trebuie să le dăm drepturile ce li se cuvin. (Aprobări și aplauze în centru.)

Eu îmi închipui iubirea de patrie ca o matronă respectabilă, pe a cărei frunte, alături de urmele amarurilor din trecut strălucesc și conștiința înălțătoare, că toți copiii ei o iubesc de-o potrivă, cum și ea îi iubeste de-o potrivă. (Aplauze în stânga.)

Ce înălțător e să vezi fața strălucitoare a adoratei noastre mame comune și să vezi cum radiază de bucurie, că iubeste și e iubită de-o potrivă. (Aplauze îndelungate în centru). Ce tristă ar fi fruntea aceasta, ce îngândurată fața nobilă, dacă ar întineca o ura confesională, ura de rasă, ura de naționalități. (Aprobări în centru și în stânga). Să nu mai alimentăm neuniunea, domnilor deputați (aprobări în stânga). Să nu căutăm izvorul unirii în chestiile cari ne desbină, ci în chestiile cari ne apropie, și atunci poate toți vom putea găsi izvorul fericirii noastre. (Aprobări în stânga și centru.)

Domnilor deputați, dela ziditorii Babilonului ni s'a păstrat în biblie legenda, că munea zidirii n'a putut înainta, fiindcă nu puteau să lucreze decât cu o mână, având să țină în cealaltă mână arma de apărare în contra dușmanilor din afară, cari îi amenințau mereu cu peire. Domnilor deputați, dacă conducătorii națiunii noastre ne îndușmănesc cu lumea întreagă, acasă și în străini de-o potrivă, dacă asmuțesc împotriva noastră dușmanii din afară, dacă luptăm cu Viena și trebuie să luptăm acasă cu Croații, cu naționalitățile, cu socialiștii și chiar și cu poporul nostru, atunci nu de o singură mână am avea nevoie și nici de două mâni, ci Dumnezeu știe de câte mâni, ca să-i putem răzbi pe acești dușmani ai noștri. (Aprobări în stânga extremă). Vă întreb, domnilor, dacă ceata conducătorilor națiunii noastre ne aduce pe cap atâtea dușmani, — oare cum va înainta clădirea noastră? Putem aștepta dela ziditorii aceștia muncă dănuitoare, cinstită? Putem să sperăm în clădirea constituției și a independenței noastre ca stat? Putem spera, că drepturile popoarelor se vor pune pe baze mai largi și se va stabili o egalitate de drepturi, fără considerare la rang, rasă și confesiune? (Aprobări). Putem să ne așteptăm la acest vii-

tor, când ceata conducătorilor nu se mulțamește cu un singur dușman, ci ne aduce pe cap toți dușmanii?

După ce eu nu văd altă tendință în proiectul guvernului și nu văd asigurată legea electorală cinstită, — nu primesc proiectul de revizuire. (Aprobări și aplauze vii în stânga extremă. Aplauze îndelungate la naționalități. Oratorul e viu feliicitat.)

Preoțimea română ardeleană în veacul al XVII-lea

de Ion Matei, abs. în teol.
(Urmare.)

Cu ajutorul cărților calvinești se nădăduia o cât mai grabnică curciorire. Ele erau impuse cu sila preoților, cei mai mulți însă au rămas împreună cu poporul statornici în legea veche.

Biserica primește în acest timp și o organizație calvinească. Se țin soboare după sistem calvin, la cari preoții sunt siliți să ia parte și se asculte predica calvină a episcopului român. În 1567 un astfel de sobor, decretază, la porunca principelui, folosirea exclusivă a limbii românești. Dar fără rezultat, căci preoții rămân la limba slavonă, care era limba sfântă a bisericii. Nu voiau să mai meargă nici la aceste soboare ținute „pentru profesiunea unei mai curate doctrine evanghelice”, nu plăteau censul obicinuit și veniturile obicinuie, ci chiar batjocoriau pe episcop „spre scandalul public”.¹⁾ Mai târziu însă sub episcopii calvini din Lancrăm, Paul și Mihai Tordași, se sporește numărul Românilor calvini, după cum constată chiar dieta din 21 Aprilie 1577, care zice, că sub Tordași s'au aflat mulți Români, „cari luminați de Dzeu au părăsit legea grecească”. În același timp este și un episcop ortodox.

Dieta din Turda ținută la 21 Octomvrie 1579 dă dreptul Românilor să-și aleagă ei înșiși pe episcop. Această hotărâre este de mare importanță pentru noi. Să întărește adecă din partea guvernului recunoașterea unui episcop român.²⁾

Cătră sfârșitul veacului XVI., propaganda calvină scade prin suirea Băthoreștilor catolici pe tronul Ardealului. Soartea bisericii și cu ea a preoțimei însă nu s'a schimbat. Și-au jertfit credința în nădejdea unei vieți mai omenoase, dar fără ispravă. Dimpotrivă, toate legile țării începând cu cea din 1566 dela Sibiu până la cea din Alba-Iulia dela 1593, apasă în chipul cel mai barbar asupra episcopilor, preoților și poporului românesc.³⁾ Religia ortodoxă este acum numai „rit”; episcopii puși la discreția fișpanică, preoțimea aruncată în iobăgie, iar țărănimea încătușată în cea mai înspăimântătoare stare de elotism.

„Poziția politică a Românilor culmina în lipsa de drepturi politice și în relațiunile de cea mai asupritoare iobăgie a lor față cu privilegiata nobilime teritorială a Maghiarilor, relațiuni cari primiseră o confirmare solemnă prin legislațiunea țării și erau executate fără cruțare de către diregătorii țării. Legile celor trei națiuni au imprimat aservirii Românilor caracterul legalității și astfel au declarat această apăsare nelegiuită drept un lucru statornic și irevocabil”.⁴⁾ În Approbatae constitutiones se mai spunea apoi lămurit despre Români: „tolerantur pro tempore, usque ad beneplacitum Principum ac Regniculorum”.

¹⁾ N. Iorga, Documentele Bistriței, vol. II. p. XLII. prefața.

²⁾ N. Iorga, Stefan și Mihai-Vit. p. 30.

³⁾ Vezi G. Bariț, Părți alese din istoria Transilvaniei, vol. I. p. 103 și urm.

⁴⁾ Hurmuzaki, Fragmente din istoria Românilor vol. II. p. 3.

Intre astfel de împrejurări am apucat anul 1600.

*

La acest dat se părea că soartea preoțimei, a bisericii și poporului românesc se va schimba.

Când oștile biruitoare ale lui Mihai-Viteazul au pus stăpânire peste Ardeal, Românii credeau că a sosit ciasul răsbunării. Sate au ars, castele au fost distruse; un cumplit vânt de mânia a trecut asupra tuturor ținuturilor. Și Mihai nu le putea ajuta. Situația lui politică nu-i îngăduia se ocrotească pe frații sei ingenuchiiați, cari îl așteptau ca pe un arhanghel al răsbunării și mântuirii. Dar a isbit totuși să dea măcar bisericii o ierarhie statornică în Belgrad, așezând acolo pe Ioan dela Prislop ca întâiul Metropolit cu titlu legal.¹⁾

Cu acest foarte însemnat eveniment istoric își ia începutul istoria bisericii românești ardeleni în veacul al XVII-lea.

Acest secol se caracterizează prin tendințele neobosite ale principilor de a calvinisa biserica, tendințe cari în parte au avut rezultat deplin. Politica lor era să facă din Ardeal un principat puternic. Drept mijloc potrivit, socoteau convertirea popoarelor la calvinism. Ba întâlneau principii, cum a fost Gavril Bethlen, care visa de o Dacie protestantă, anexând Muntenia și Moldova la Ardeal, cu ajutorul propagandei religioase.²⁾

Înainte de toate căutau se câștiga pe Vlădici. Aceasta fie pe cale pacinică, fie prin impunere cu forța. Și vedem, că aproape toți Metropolitii din acest secol, după consacrarea lor în București, erau siliți se jure pe anumite puncte calvinești și numai după aceea primeau confirmarea din partea principilor.

În sensul acestor puncte ei erau obligați să introducă instituțiile calvinești în biserică, se răspândească în popor cărțile calvine traduse în românește și se stăruie din răspuneri, ca cărțile slavone să fie eliminate din toate bisericile, înlocuindu-le cu cele românești, cari băjbăiau de greșelile calvine.

Întreaga organizație a bisericii, instituția soborului mare, a soborului mic, a juraților și titorilor de lângă scaunul vlădicesc, sunt toate după tiparul bisericii calvine.³⁾ Dar nu numai în organizație, ci și în dogme, în cultul liturgic și în întregul ceremonial bisericesc a fost lovită biserica de calvini. Cât de umilită a fost biserica ardeleană în acest veac, se dovedește prin faptul, că Metropolitii nu mai erau aleși și întăriți după voința poporului, ci la recomandarea superintendentului calvin, căruia au fost apoi formal supuși, prin decretul principilor atât de mult, încât nu puteau începe nimic fără autorizația acestuia. Toate hotărârile soboarelor se revisuiau de acesta și numai după aceea aveau putere de lege.

De fapt acești superintendenți cărmuiau biserica, iar Metropolitii figurau numai cu titlul ca atari, după cum arată decretul de întărire al Metropolitului Stefan Simion din 10 Oct. 1643, cel din 10 Februarie 1669 și cel din 14 Iunie 1674.⁴⁾

(Va urma).

¹⁾ N. Iorga o. c. Stefan și Mihai pag. 37, idem, Sate și preoți p. 39, Dr. A. Bunea, Vech. ep. p. 66.

²⁾ Dr. A. Bunea, o. c. p. 84.

³⁾ Pentru a cunoaște cât de calvinistă era biserica românească în organizație, dogme și cult în sec. al XVII-lea vezi studiul temeinic de Dr. Alexandru Grama: Instituțiile calvinești în biserica românească din Ardeal. Blaj 1895.

⁴⁾ G. Sincal, Cronica Românilor, vol. III. pg. 59, Dr. Bunea o. c. p. 125—6, idem, Sava Brancovici p. 57—58.

Dela sate.

Două concerte în Alba-Iulia.

— 15 Martie n.

În carnealet trecut publicul din Alba-Iulia și jur a avut fericirea de a asculta două concerte: Al corului dela biserică gr. or. din Alba-Iulia. Maeri, compus din țărani și țărance și al unui cor compus din floarea inteligenței din Alba-Iulia, dar fiindcă domni sunt puțin apti pentru cor, s'au împrumutat 10 bărbați țărâni dela corul din Maeri pentru întărirea tenorului și basului.

Programul primului concert publicat la timp în acest prețuit ziar a constat din 14 cântări naționale, de diferiți autori români, care de care mai frumoase și mai plăcute.

Tabloul ce l'au oferit cei 46 de țărani și țărance, îmbrăcați în frumosul costum național, cu fețele îmbujorate de sănătate, era încântător de parcă să i tot privești, ear când cântau sub conducerea maeștrului dirigent, farmecul era la culme și involuntar ți se impunea constatarea, că un astfel de popor, care e apt de asemenea manifestățiuni culturale, are viața asigurată.

La acest concert ținut în 23 Februarie au participat cu deosebire țărani, meseriași și străini. Din inteligența română judele Cacovean, fam. Pațița, fam. Rusan, Dr. Velican, Dnii oficeri Mustețiu, Stoica, Sas, și Colbazi.

Partea cea mai mare din inteligență s'a arătat însă cam puțin însuflețită pentru acest concert dat în favorul școlii, acum când școala română are cea mai mare lipsă de sprijin. Cu toate acestea venitul curat a fost de 102 cor.

Concertul inteligenței s'a dat înaintea unui public ales. A participat generalul cu o suită de 8 oficeri, întreaga inteligență din loc, multe iateleginți din jur și mulți străini. Oficerii români din armată toți au luat parte. Capitanul Mustețiu a fost în suita generalului.

Precis la 8 ore cununa frumoasă de dame în ordine esemplară s'a înșirat pe podiu, ear după dame s'au înșirat domni. Damele purtau toate haină albă, frumoasă și elegantă, precum frumos și elegant e Românul în zi de sărbătoare, și sărbătoare aleasă a fost sara de 5 Martie, în care inteligența noastră de aici s'a manifestat atât de frumos și impunător. Ți se părea că o ceată de ingeri îmbrăcați în haine albe s'a coborât din cerul sfânt, ca să ne învelescă baremi pe câteva momente, cu cântări frumoase, ca să uităm de amarul asprei vieți.

Neobositul dirigent apare la locul său. Dă signalul și corul întonează acompaniat de orchestra militară primul punct: „Latina gintă” de Marchetti. Frumoasa compoziție, executarea precisă și corectă, textul care vorbește de geniul ginte latine din care și noi facem parte, ne umple de mândrie națională și parcă ne trece pe dinaintea ochilor întreg trecutul istoric și viitorul ginte latine pe care o vezi stând în fața Dui când toate s'au terminat ca să-i spună, cumcă ea a reprezentat pe pământ tot ce a fost nobil și dumnezeesc.

Urmează punct 2. „Trei cântece slovaccești” de maeștrul Dima. Toate frumoase și dragălașe, bine executate.

P. 3. Fantasia din opera „La Traviata” executată de orchestră a fost cu mare atențiune ascultată.

P. 4. „Colinda” de Tschalkowschi, nuanțată dulce, fin și precis l-a transpus pe ascultător într'un misticism religios.

P. 5. „Suspine” de Bena, cu soli și acompaniament de orchestră. Escelenta compoziție care face cinste tinărului compozitor a fost bine și precis executată și primită cu multă căldură din partea publicului ascultător, ear compozitorului, care era de față, i s'au făcut mari ovaiuni.

Dl I. Mihăițan solo de tenor și domnișoara E. Pațița solo de sopran au executat-o precis și cu dulceață.

P. 6. „Serenadă” de Porumbescu a fost corect executată, asemenea a eșit plăcut în cele câteva tacte de solo frumoasa voce a dsoarei E. Rusan. Tinerimea i-a oferit solistei un frumos buchet de flori.

P. 7. Cântecul favorit al Reginei Romaniei s'a executat artistic de orchestră.

P. 8. „Ave Maria” de Bena, solo de sopran cu acompaniament de orchestră a fost corect și frumos executat de dsoara E. Pațița, care în urma freneticelor aplauze ne-a delectat și cu dragălașa cântare „Foae verde foi de nuc” de T. Bradicean, tot cu acompaniament de orchestră. S'a făcut deamă de frumosul buchet și liră de flori ce i-lea oferit tinerimea aranjătoare.

P. 9. „Hora” de Dima cu acompaniament de orchestră. Frumoasa horă lucrată

cu multă măiestrie de marele nostru compozitor a fost grandios executată. Aplauzele frenetice nici după bisare nu se mai sfârșeau, până a dispărut cel din urmă corist de pe scenă, pe care s'a așezat după finea concertului muzica, pentruca să execute piesele de dans, care începând cu hora jucată cu drag și foc, a durat până în zori de zi.

Dl învățător și candidat de preot Laurențiu Curea, care cu rară abnegațiune a prestat greua lucrare de a aranja aceste două concerte s'a dovedit de bărbat harnic, muncitor desinteresat și onest, condus de adevărat ideal, prin ce și a asigurat deplină încredere, stima și iubirea întregului public român din loc și jur. Ba s'a impus și străinilor, ceace se vede din așteptarea obiectivă și călduroasă a foaiei locale străine „Gyulafehérvári Hírlap” care până acum nu a lăst act despre nici o manifestare românească.

Comuna unde în curând va fi sub alegere vrednicul nostru dirigent poate fi fericită dacă-l va alege, căci în numitul capăt un păstor ca și care rar se poate afla.

Cred, că nu voi abusa de paciința on. cetitori, când amintesc, cumcă numitul învățător și dirigent, pe lângă vasta lucrare ce a reclamat aranjarea concertelor descrise, mai ține și școala în cea mai bună rânduială, având zi de zi peste 70 elevi, cari toți progresează frumos, prin ce și-a câștigat și stima și iubirea credincioșilor.

Dl protopop Teculescu în pauză a rostit un toast însuflețitor pentru dirigentul L. Curea, pentru tinărul compozitor A. Bena și pentru membrii corului. Toastul a fost bine și cu însuflețire primit.

Prin oameni harnici muncitori și devotați cauei multe lucruri frumoase se pot face.

Lira.

NOUȚĂȚI.

Consistoriul plenar arhidiecezan din Sibiu a numit în ședința de Luni protopresbiter al tractului Hageș pe domnul Dr. Cornel Popescu, paroh în Deva.

Maiestatea Sa Regele, dupăcum se anunță din Viena, pătimeste de o mică răceală, din care cauză nici nu s'a ținut audiența generală de Luni. Acum e spre reînșănătoșare.

Instalare de preot în Deda. Ni se scrie, că Dumneacă în 8 Martie n. s'a făcut în Deda, protopresbiteratul Reghinului, instalarea noului paroh Ioan V. dă. A fost primit la gară cu mare însuflețire din partea poporului credincios și bineventat din partea învățătorului Ioan Borșan. Tinărul preot a răspuns cu cuvinte calde, multămind pentru frumoasa primire. Intre sunetele clopotelor și-a făcut apoi intrarea în comună, mergând deadeptul la biserică, unde era așteptat de protopresbiterul tractual Galact în Șagău. S'a început imediat serviciul divin, celebrat din partea dui protopresbiter, cu asistența preotului Alesandru Oltean și a parohului nou din Deda Ioan Vodă. Dl protopresbiter a rostit apoi o vorbire avântată, predând noului paroh cheile biserice și conducerea comunei bisericești, iar noul paroh mulțamește protopresbiterului și poporului, și promite că-i va fi bîn păstor suferesc A urmat masa, la casele noului paroh, cu toaste, iar sara petrecere, aranjată din partea învățătorilor, cu tinerimea școlară, în onoarea noului paroh.

Conferența. Dl Ionel G. Ludu, teolog an. III-lea va ținea Duminecă 9/22 Martie în sala muzeului „Asociațiunii” conferența sa despre: „Operele lui Mihail Sadoveanu”. Inceputul la 5 oare p. m. Deoarece conferența aceasta va fi probabil ultima, e de așteptat, să fie număros cer cetată.

„Unirea” greșește. Scriind în numărul din urmă despre jubileul de 70 ani al „Gazetei Transilvaniei”, ziarul cel mai vechiu românesc dela noi, „Unirea” din Blaj afirmă, că: „în acest lung interval au apărut o mulțime de jurnale și au trăit o vreme oarecare, pentruca apoi se dispară. Singură „Familia” se poate mândri la noi cu o viață ceva mai îndelungată, încât se poată fi pusă, în acest punct, alătura de bătrâna „Gozela”. „Unirea” greșește. „Familia” nu mai există, de un an și mai bine; în schimb însă ziarul nostru se află acum în anul 56-lea al existenței.

Director al teatrului național din București a fost numit dl Pompiliu Eliade, profesor universitar și deputat, în locul revocatului Al. Davila.

Jubileul Tolstoi. Deputații din duma rusească vor propune, ca statul se participe la jubileul lui Tolstoi, care în curând împlinește anul 80 al etății, și anume astfel, ca se înființeze o universitate în Iasnaia-Poliana, domiciliul lui Tolstoi.

Un ziar italian despre Români. „Gazeta del Popolo” publică din Budapesta un lung articol, în care se descopere pressei italiene întreaga prigonire pe care o suferă presa română din statul ungar, precum și măcelurile dela Pánade și Cernova, procesul contra Slovacilor, interpe-lați lui Maniu, și barbariile jandarmesști. Toate sunt expuse clar și cu multă căldură. Comentariul ce se face, e foarte măgulitor pentru Români.

Dăruiri pentru gimnaziul din Brad au mai făcut următorii: Corpul profesoral dela școalele medii române gr. or. din Brașov 1016.53 cor., Emanuil Ungurian, adv. Timișoara (II), „Detuzata”, institut de credit Bucium-Sat, „Hunedoara”, institut de credit Deva, câte 200 cor., Ioan Tatu, preot și Ioan N. Șufana, secretar la soc. „Transilvania”, dela membrii societății aflători în America, la Indiana Harbor 170 cor., Dr. Rabin Pațița, adv. Alba-Iulia, Dr. Aurel Halic, medic Lipova (II), câte 100 cor., Membrii din direcțiunea și comitetul de supraveghiere dela „Casa de păstrare” din Mercurea, anume: Nicolau Hențu, not. în p. Săliște, Ioan Dăian, paroh gr. or. Sângătin, Vasile P. Dobrescu, inv. Rod, câte 12 cor., I. Dragomir, com. Gârbova 8 cor., N. Albu, propr. 50 cor., I. Droc, ppresb. în p. 150 cor., Georgiu Muntean, măcelar 50 cor., Avram S. Păcurariu, ppresb. 60 cor., Dr. N. Schiau, adv. 40 cor., Ilie Floașiu, com., Danil Stoia, propr., câte 50 cor., Dumitru Vulcu, dir. de buncă 60 cor., toți din Mercurea, Moise Opreșiu, com. Armeni 12 cor., Tinerimea și meserieșii români din Ighiu 14 cor., Simion Ardian, dela parohienii din Sacărâmb 13.50 cor., dela petrecerea tinerimei din Hărău la „Botezul Dui”, 12.50 cor., parohienii din Potingoiu 20 cor., parohienii din Mueundorf 8.44 cor., Romul Coțoiu, com. Baiadecis, percentele dela vinderea foilor „Libertatea” și „Foaia interesantă” 15 cor., Zeno Rozvány, Ilia Murășană 40 cor., Ioan Duma, preot Săcalul de pădure 60 cor., Petru Popoviciu, ppresb. Abrud, jocul miresei dela cununia învățătorului Aurel Ionuțiu cu Sofia Bala din Cărpiniș 52.14 cor., Ioan Bocaniciu, preot Puiu, jocul miresei dela nou cununații Marioara Olărescu cu cand. de preot Ioachim Cerbicesan 72 cor., George Tatar, naș, jocul miresei dela cununia învățătorului Ioan Pavel din Lancrâm 27 cor., Aurel Morariu, com. în Lăpușul de sus, jocul miresei sale Otilia Câmpureanu din Dobra 16 cor., Simion Bulcu, preot. gr. or. Szamoskés 20 cor., Adam Avram, plugariu, dela petrecerea din Vălișoara 30 cor., George Toma, din Bucium Sat 5 cor., N. Romoșan, Feniș, cunună eternă unchiului său 5 cor., Nicolae Tince, Brad 5 cor., Aron Radu și soția, din Brad, cunună eternă pentru mama lor Florentina și tatăl Nicolae 10 cor., Andreiu Pop Bociat, Bouțari 5 cor., Iosif Șoimuș, Hunedoara 5 cor., Iuliu Musta, preot Glimboaca 6 cor., I. Safta, inv. în Brad, în loc de sărbătorearea onomastice 10 cor., Dr. Teodor Morcan, adv. Cămpeni 20 cor., Vasiliu Pop, adv. Arad 20 cor. Marivimoșii dăruitori primească profundă mulțumită, Brad, 1/14 Martie 1903.

Epitropia gimnazială.

Arhirabbiiul din Alsó-Kubin, Eugen Horovitz, a fost ales de comunitatea israelită din Ierusalim șef pentru conducerea biroului central al comunităților jidovești din Palestina, tot în rang de arhirabbi.

Contractul de căsătorie al împăratului chinez de acum, scris pe o fâșie lungă de patru metri de mătasă, a fost găsit în un sat din Germania sudică. Se crede, că a fost furat când cu ocaziunea răzcoalelor boxerilor.

Desmintire. Știrile alarmante ale ziarelor maghiare cu privire la dascălița Gizzella Pap, pe care ar fi mai omorât o Slovacă din mica comună Frigyesvágás, se desmint. Ancheta introdusă a dovedit, că toate știrile erau neadevărate.

La fondul iubilar Nicolae Cristea pentru monumentele bărbatilor binemeritați ai meseriașilor nostri au mai dăruit Tasi Boiu, funcționar la „Albina”, în semn de venerațiune 1 cor., George Borzea, paroh, Covei, în semn de pietate 2 cor. 50 bani, Ioan Droc, protopresbiter emeritat (Mercurea) și soția sa doamna Agafia, intru vecinica odihnă a vărului lor Manole Droc, fost secretar al liceului Sf. Sava din București 5 cor. și Vic. Tordășianu 10 bani.

† De Georgis, generalul șef al poliției internaționale din Macedonia a murit în Italia. De Georgis a primit comanda în anul 1904, când cele trei puteri mari, Franca, Anglia și Austro-Ungaria au cerut dela guvernul italian un general din armata italiană, ca șef al poliției internaționale organizate de aceste puteri.

Un proces curios decurge acum la tribunalul de războiu din Vilna (Polonia-rusească). Doi soldați anume s'au fost înțeleș cu niște contrabandiști în prețul unei remunerații bogate să-i lase peste graniță. Soldații în urmă voind să pună mâna și pe premiul care se dă pentru prinderea contrabandiștilor i-au arestat. Inșă ce se întâmplă? Contrabandiștii erau agenți secreți de a-i poliției rusești, cari contrabandau tipărituri revoluționare. Aceste tipărituri le împrăștiu, iar poliția aresta pe aceia, cari primeau astfel de hărții. Soldații nu numai că n'au căpătat premiu, ci au ajuns înaintea tribunalei de războiu. Se pregătește o interpelație în Duma în chestia aceaste caracteristică pentru stările din Rusia.

Știri mărunte. În Santiago de Chile, la stabilimentele de băi de salitru, au fost împușcați, în urma unei revolte, din partea miștii, 2500 muncitori. — După cum se zvonește, kossutistul intransigent, Barabás Béla, va fi ridicat la rangul de baron. — Răurile scad, pericolul inundației nu mai e așa de amenințător. — Tifosul grasează mai departe în Pesta; se anunță cazuri și din Praga. — Zilele aceste s'au reîntors din America, peste Fiume, 600 de emigranți.

Ce este deosebirea între un preparat reel și unul ne reel? Acela, că un preparat reel, dacă devine cunoscut, rămâne în circulație; precând un preparat nefolositor dispare tocmai așa cum apare. Crema Margit a lui Földes este, precum adevăresc multe institute chemice, în toată privința nestricăcioasă, preparat curat, care menține frumsețea și vioiciunea feței până la adânci bătrânețe. E eschis, ca o damă, după folosirea cremei Margit, să capete crețe, sau să i peară frumsețea feței. Timpul trece peste aceste dame, fără ca se lase urme. Se capătă în toate farmaciile și parfumeriile mai mari din lume, să se ceară necondiționat Crema Földes.

Cărți și reviste.

„Amicul Tinerimei”, revistă pentru tinerimea școlară, anul V numărul 11, a apărut în București, cu cuprins potrivit scopului pe care-l urmărește și cu mai multe ilustrațiuni. Revista apare de două ori pe lună, sub direcția dlui I. Moisil. Abonamentul 5 coroane la an.

„Luceafărul”. Nr. 6 a apărut cu următorul sumar: M. Sadoveanu: Faceri de bine. Maria Cunțan: Cântec (poezie) Octavian Goga: Fior (poezie). G. Murnu: Monumente antice din Roma. Câmpul lui Marte. I. U. Soricu: La răspântie (poezie). Z. Bărsan: Noaptea de Sf. Maria. Elena Farago: În prag (poezie). Dr. I. Borcia: „Peste puterile noastre” de Björnsjerne Björnson. Maria Cunțan: Cântec (poezie). Cronică: „Două culturi”. O poveste. Românii și serbările jubulare ale împăratului. Moravuri. Pentru „Unirea”. Astronomia în literatură. Din Germania. Știri. — Poșta redacției. — Poșta administrației. — Bibliografie. Ilustrațiuni: Vederi din Roma.

Poșta redacției.

Dlul M. F. în Ș. In casurile amintite au să fie estrasele timbrate.

Teatru.

Mercuri: Heddas Freier, dramă.

Joi: Waldmeister, operetă.

Stadiuri de slăbiciune

le vindecă repede Emulsiunea lui SCOTT, fie acelea trupești sau urmări de boale. Emulsiunea lui Scott poate fi privită ca un mijloc de vindecare nutritor, care posedă putere extraordinară de efect și totodată este foarte

ușor de mistuit și ticnește

Chiar și cel mai îndărătnic pacient se dedă iute cu „SCOTT”, și chiar celui mai slăbit stomac nu-i cauzează „Scott” nici o greutate.

4 (276) 5—5
Prețul unei sticle originale C. 2.50.
De cumpărare în toate farmaciile.

Veritabil numai
cu această marcă
— Pescarul — ca
semn de garanție
al experienței
lui SCOTT.

Nr. 249/1908.

[60] 2—3

Concurs.

Pentru întregirea definitivă a postului de al doilea învățător dela școala confesională gr.-or. română din **Arpașul-inferior**, protopresbiteratul Avrigului se esorie prin aceasta pe baza soluțiunii Preaven. Cons. arhid. din 15 Februarie 1908 Nr. 1731 Scol. concurs cu termenul de 15 zile dela prima publicare în „Telegraful Român”.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt: salariul anual de 600 coroane din cassa bisericeii, fondul grănițeresc și ajutorul dela stat, precum și 80 coroane relut pentru cuartir și grădină.

Doritorii de a ocupa acest post de învățător să-și substearnă cererile concursuali instruite conform legilor în vigoare la oficiul protopresbiterat gr.-or. al Avrigului (poșta Avrig, Felek, Szebenvármegye) până la termenul sus indicat, având a se prezenta în vre o Duminecă sau sărbătoare la sânta biserică spre ași arăta desteritatea în cântări având a forma un chor cu elevii de școală.

Avrig, 26 Februarie, 1908.

Oficiul protopresbiterat gr.-or. al Avrigului în conțelegere cu comitetul parohial competent.

Ioan Cădea
protopop.

Publicare de licitațiune.

Pe basa planului și preliminarului de spese aprobat de Preavenratul Consistoriu Arhidiecezan Nr. 8609 Epitr. din 11 August 1907 să dă în întreprindere pe calea licitațiunii publice minuendă, zidirea bis. gr.-or. rom. din Săcâmas, protopresbiteratul Dobrei.

Licitațiunea se va ținea în edificiul școalei Duminecă în 29 Martie st. n. a. c. la 1 oră p. m. Prețul de strigare e 10,699 cor. 11 fil. afară de materialul brut peatră, cărămidă, năsip și var pe care-l pune la dispoziția întreprinzătorului comitetul parohial.

Licitanții au a depune înainte de începerea licitațiunii vadiu de 10%.

Comitetului parohial îi stă în drept a conrede cu lucrarea pe ori care dintre plusoferenți.

Planul, preliminarul de spese și condițiunile să pot vedea la oficiul parohial din Săcâmas.

Săcâmas la, 1 Martie 1908 st. n.

Victor I. Salăgean
paroh gr.-ort. rom.

Nicodim Ardelean
notarul com. par.

Văzut.

Dobra, la 5 Martie 1908.

[54] 3—3

Ios. Morariu
protopresb.

P. T.

Mulți dintre cumpărătorii noștri au dovedit o astfel de neglijență în manipulara și returnarea recuisitelor (vaselor) de bere, încât comerțul berii a ajuns în stare critică.

Aceasta împrejurare, precum și aceea, că în timpul din urmă sa urcat și prețul sticlelor și lăzilor de bere cu 30%, ne-a constrâns la aceea, ca se sistăm creditul sticlelor și lăzilor usitat până acum în natură și începând cu prima Aprilie a. c. să computăm și facturăm în prețul berii și prețul acestora, și anume: pentru fiecare sticlă 10 bani și fiecare ladă cu trei (3) coroane; — sticlele și lăzile retournate în stare corespunzătoare, le primim și le calculăm în prețurile amintite ca platire.

Pre lângă toate acestea însă ne susținem dreptul nețermurit de proprietate a vaselor goale și contra reținerii, sau vinderii acelor vom face pașii necesari cu toată strictețea.

Asemenea am satorit și aceea, cumcă în viitor vindem numai pre lângă platire în numerar (bani gata). Dacă totuș ar trebui să facem excepție cu cineva și i s'ar credita, respectivul e deobligat a acoperii suma creditată cu un cambiu pe termen de cel mult trei luni.

Rugându-vă să binevoiți a lua acest decisi la cunoștință, semnăm cu toată stima

Asociațiunea fabricanților și comerșanților de bere Transsilvăneni.

[67] 1—3

Redactor responsabil Teodor. V. Păcățian.

Nr. 180/908.

[55] 3—3

Concurs.

Pentru întregirea postului de paroh din parohia **Rapoltu-mare** tractul Geoagiului prin aceasta să eserie concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în „Telegraful Român”.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt cele fasionate în coala B. pentru întregirea venitelor preoțești dela stat. Doritorii de a ocupa acest post au a-și așterne cererile instruite conform normelor în vigoare oficiului protopresbiterat al Orăștiei în termenul indicat.

Concurenții vor avea a să prezenta înainte de alegere în vre-o Duminecă ori sărbătoare spre a cânta, cuvânta și eventual a și celebra.

Orăștie, 20 Februarie 1908.

Oficiul protopresbiterat al tractului Geoagiu în conțelegere cu comitetul parohial respectiv.

Vasile Domșa
protop. adm

Aviz!

Cassa din strada Gușteriței
Nr. 32 este de vânzare.

Amănunte să dau acolo.

[71] 1—2

Au sosit sămințe

proaspete pentru legumi și flori
și le recomandă cu cele mai ieftine prețuri

Gustav Gürtler jun.

[56] 3—3

Sibiiu

Saggasse 20.

Stofe veritabile de Brünn

Saisonul de primăvară și vară 1908.

Un Coupon de Mtr. 3-10 lung, dă un rând complet de haine de domni (Roc, pantaloni vestă), și costă numai

1 Coupon 7 Coroane
1 Coupon 10 Coroane
1 Coupon 12 Coroane
1 Coupon 15 Coroane
1 Coupon 17 Coroane
1 Coupon 18 Coroane
1 Coupon 20 Coroane

Un coupon pentru haine negre, Salon costă cor. 20—, precum și stofe pentru pardesie, postav pentru turiști, camgarn de mătăș etc. etc., trimite cu prețuri de fabrică depositei fabricii de pânză, bine cunoscut ca reel și solid

Siegel-Imhof, Brünn

Mustre gratis și franco.

Avantajul mușterilor privați, comandarea stoffelor direct dela firma Siegel-Imhof în locul de fabricație, are prețuri fixe considerabil de eține.

Mare asortiment. Executare cu cea mare atențiune și a comandelor mici, din marfă de tot proaspătă.
(48) 5—40

Garanție în scris pe trei ani!

In loc de K 18— Numai K 8—

Nici odată în viață! nu ți-se va mai da ocașiunea să cumperi cu un bagatel de K 8 în loc de K 16 un perfect

orologiu de domni, argint Gloria veritabil, Anker-Remontoir, în cutioară tare, bogat gravată, cu coperiș dublu și cu mașinărie fină, zece pietrii scumpe, cu mers exact. Impreună cu lanț și giugi K 10—. Acelaș orologiu în aur-electro K 9— în Meteor-Tulla K 7 90.

Se expediază numai cu ramburs prin casa de export de oroloage

Henric Weiss, Viena XIV₃

Sechshausenstrasse Nr. 5/341.

Scutit contra reclamelor înșelătoare și a imitațiunilor fără nici o valoare de (34) 5—6 pe la târguri.

„Reuniunea de înmormântare” din Săliște.**CONVOCARE.**

P. T. membrii ai „Reuniunii de înmormântare din Săliște” prin aceasta sunt poțiti a lua parte la adunarea generală ordinară care se va ținea **Duminecă. în 29 Martie st. n. 1908** la 10 oare a. m. în biserica cea mare din Săliște cu următorii

Program:

1. Raportul general despre rezultatul anului de gestiune 1907 și propunerile acestuia.
2. Prezentarea bilanțului pro 1907.
3. Prezentarea inventarului pro 1907.
4. Raportul consiliului de inspecțiune și propunerile acestuia.
5. Prezentarea cospectului membrilor repausați și a membrilor noi înscriși în decursul anului 1907.
6. Alegerea a 3 membri în direcțiune și a unui membru în consiliul de inspecțiune, conform §§-lor 20 și 24 din statutele reuniunii.
7. Eventuale propuneri în cadrul statutelor.

Din ședința direcțiunii „Reuniunii de înmormântare” din Săliște, ținută la 11 Martie 1908.

Dr. I. Stroia m. p., președ.

C. Criștiu m. p., cassar.

[66] 1—1

Active.**Bilanț la 31 Decemvrie 1907.****Pasive.**

	K f		K f
Cassa în numărar	76·86	Imprumuturi dela cassa de păstrare	6 666·65
Depuneri libel Nr. 2,415	11,105 70	Taxe de memb. până în 31 Dec. 1907	15,388—
„ „ „ 3,043	10,423·95	Fondul gen. de rez. la 31 Dec. 1905	2,710 92
„ „ „ 4,350	4,728·89	Venitele anului 1906	660·46
		Profit curat pro 1907	909·37
	26,335·40		26,335·40

Debit.**Profit și Pierdere la 31 Dec. 1907.****Credit.**

	K f		K f
Beneficii	250—	Taxe de înscriere	36—
Remunerațiuni	151·08	Interese după depuneri	1,298·57
Spese de administrare	36·60	Interese de întârziere	12·48
Profit curat	909·37		
	1,347·05		1,347·05

Săliște, la 31 Decemvrie 1907.

Dr. Ioan Stroia m. p., preș. Dumitru Chirca m. p., v.-preș. Dumitru Lăpădatu m. p., dir. exec. Const. Criștiu m. p., cassar.

Iacob Steflea m. p. Ioan Popa m. p. Ilie Hociotă m. p. Oprea Borgia m. p.

Subsemnatul consiliu de inspecțiune, am examinat bilanțul prezent și l-am aflat în deplină consonanță cu registrele principale și auxiliare.

Constantin Hertia m. p. preș. Ioan Banciu m. p. Petru Comșa m. p.
Nicolae Lupaș m. p. Nicolae Cruțiu m. p.

Pentru Dame**indispensabil!****Cel mai bun mijloc de înfrumșetare****Crema-MARGIT^a lui Földes**

delătură deja după vre-o câteva zile pistruele, petele de pe față sgrăbunțele și alte necurătenii de piele. Netezește încrețiturile feței, fața o înalbește, improspătează și întinerește.

Prețul unei doze mici 1 cor., iar al unei doze mari 2 cor.
ARTICLU SPECIAL DE TOILETĂ: Pudră-Margit 1-20 cor.
Sapun-Margit 70 bani. Pastă de dinți Margit 1 coroață.

Apă pentru față Margit 1 coroață. [200] 5—5

Se expedează prin ramburs sau la trimiterea anticipativă a ban lor de

fabricantul: **CLEMENS v. FÖLDES**

farmacist în ARAD.

Se capătă în toate farmaciile.

Săpun de lapte de lilie**Steckenpferd.****Cel mai bun săpun pentru piele.**

[69] 1—40

Editura și tiparul tipografiei arhidiecezane.